

Terve askel luontoon

LOPPURAPORTTI

Allergia-, iho- ja astmaliitto & WWF Suomi

Viiivi Valkonen, Tiina Parkkima & Kimmo Saarinen

Sisällys

1. Toiminnan tausta.....	3
1.1 Terveellinen ja sosiaalinen tarve.....	3
1.2 Ekologinen tarve.....	4
2. Hankkeen tavoitteet.....	7
3. Hankkeen työntekijät.....	7
3.1 Hankkeen ohjausryhmä.....	7
4. Rahoitus.....	7
5. Kohderyhmät.....	7
6. Maantieteellinen alue.....	7
7. Toiminta.....	8
7.1 Vieraslajitalkoot.....	8
7.2 Koulutukset.....	9
7.3 Talkoiden suunnittelu- ja verkostoitumisillat.....	10
7.4 Talkooleirit.....	10
7.5 Loppuseminaari.....	10
7.6 Muu toiminta.....	14
8. Toiminnan seuranta ja kehittämistoiminta.....	15
9. Viestintä.....	15
10. Tuotokset.....	15
10.1 Vieraslajiopas.....	15
10.2 Nuorten vieraslajitalkoo-opas.....	16
10.3 Vieraslajien torjuntajoukot -Facebook-ryhmä.....	16
10.4 Hankkeen videot.....	16
11. Yhteistyökumppanit.....	18
12. Vapaaehtoiset ja toimintaan osallistuneet.....	19
13. Tulokset.....	20
13.1 Tiedon lisääntyminen.....	20
13.2 Lähiluonnossa liikkuminen ja luontosuhteen muutos.....	20
13.3 Luontopelkojen hälveneminen.....	21
13.4 Koetun hyvinvoinnin lisääminen.....	21
13.5 Luonnon monimuotoisuuden lisääminen/turvaaminen.....	22
13.6 Toiminnan vakiinnuttaminen osaksi terveysjärjestön toimintaa.....	22
13.7 Osallistujamäärät.....	22
14. Vastaanotto.....	23
14.1 Otteita tapahtumien palautekyselyistä.....	25
15. Mitä opittiin?.....	26
16. Toiminnan jatkuvuus.....	26
17. Kiitokset.....	27

1. Toiminnan tausta

Allergia-, Iho- ja astmaliiton sekä WWF Suomen yhteisen kehittämishankkeen tavoitteena oli ohjata ihmisiä konkreettisen luonnonhoitotyön kautta liikkumaan luonnossa enemmän ja hyödyntämään luonnon terveysvaikutuksia. Talkooleirien ja vieraslajitalkoiden avulla on mahdollista elvyttää luonnon monimuotoisuutta ja samalla eheyttää maasta irronneen allergisen tai muuten herkän kaupunkilaisen luontosuhdetta. Luonto ja sen monimuotoisuus sellaisenaan ei edistä ihmisten terveyttä ja hyvinvointia, vaan olennaista on päästä tekemisiin luonnon lajikirjon kanssa. Suomessa talkoilla on vankat perinteet ja ne sopivat myös kaupunkilaisen nykyiseen elämäntapaan.

Luonnon monimuotoisuuden hupeneminen on maailmanlaajuinen uhka, jonka vaikutukset korostuvat kiihtyvästi kaupungistuvissa yhteiskunnissa. Tulevaisuuden kansanterveysystyössä on vaikutettava immuunitasapainoon tukemalla ja parantamalla ihmisten yhteyttä luontoon. Yhteiskunnassa on luotava ennakkoluulottomia yhteistyön rakenteita arjen "luonnollistamiseksi". Tarvitaan uudenlaista ajattelua ja 'luontoaskelta' luonnon monipuoliseksi hyödyntämiseksi kansanterveysohjelmissa.

Hanke yhdisti luontevasti eri alojen toimijat ja hyödynsi luontoasiantuntemusta ja -kokemusta uudella tavalla kansanterveysystyössä. Samalla luonto niveltyy myös soveltavaan liikuntaan, jolla on fyysisten vaikutusten (voima, tasapaino, koordinaatiokyky) lisäksi emotionaalisia, tiedollisia ja sosiaalisia vaikutuksia. Vaikka soveltavan liikunnan erityistarpeen aiheuttaa pitkäaikainen sairaus tai vamma, tulisi liikuntaharrastuksen olla mielekästä sekä omia tarpeita ja toiveita palvelevaa. Liikunnan positiivisiin vaikutuksiin kuuluvat sosiaalisten

kontaktien, ryhmässä olemisen taitojen, rohkeuden, itsensä hallitsemisen ja vapaa-ajan mielekkyyden lisääntyminen.

Osallisuudella tarkoitetaan yleisimmin kuulumista johonkin yhteisöön, minkä ajatellaan ehkäisevän eristymistä ja syrjäytymistä. Kun ihminen osallistuu erilaisiin sosiaalisiin aktiviteetteihin tai yhteiskunnallisiin toimintoihin, kokee hän osallisuutta. Tähän osallisuuden kokemukseen liittyvät yhteenkuulumisen, mukanaolon ja vaikuttamisen tunteet. Osallisuuden keskeisiä tavoitteita ovat osallistumisen ja mukanaolon sekä elämänhallinnan edistäminen, sosiaalisten verkostojen vahvistaminen, hyvinvointia edistävien elämäntapojen mahdollistaminen sekä vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen. Tässä työssä järjestöillä on ratkaiseva rooli, joten niiden toimintamahdollisuuksien edistäminen on tärkeää.

Hankkeelle haettiin rahoitusta Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen avustuskeskus STEA:lta kolmeksi vuodeksi (2017–2019). Myönnetyllä avustuksella hanketta oli mahdollista jatkaa vielä vuoden 2020 loppuun.

1.1 Terveellinen ja sosiaalinen tarve

Kaupungistuminen sekä elämäntapojen ja arvojen muuttuminen ovat heikentäneet yhteyttämme luontoon. Muutokset ovat tapahtuneet hyvin nopeasti – vielä sata vuotta sitten kolme neljäsosaa suomalaisista työskenteli luonnon äärellä, maa- ja metsätaloustöissä, kun tänä päivänä luku on noin viisi prosenttia. Kaupungeissa asuminen on helpottanut elämää, parantanut puhtautta ja terveyttä sekä lisännyt elinvuosia. Mutta samalla kun työpaikat ovat siirtyneet pelloilta toimistohuoneisiin, arkiliikunta on vähentynyt ja kosketus luontoon heikentynyt. Näiden muutosten

myötä erilaiset elintaso- ja henkinen väsymys ovat lisääntyneet väestössä merkittävästi.

Tutkimustieto luonnon positiivisista vaikutuksista henkiseen ja fyysiseen terveyteemme kasvaa jatkuvasti. Tulehdusperäisillä ja kroonistuvilla sairauksilla (astma, allergia, monet autoimmuunisairaudet kuten keliakia, diabetes ja osa mielenterveyden ongelmista) on todettu olevan yhteys luontokosketuksen heikkenemiseen. Luontokosketuksessa maaperän ja kasvien pinnoilla olevat mikrobit vaikuttavat ja ovat yhteydessä ihmiseen ja suolistomme mikrobeihin. Kehomme mikrobit taas kommunikoivat omien solujemme kanssa. Siis kaikki mitä syömme, juomme, hengitämme ja kosketamme vaikuttaa oman kehomme hyvinvointiin.

Kehomme käsittelee jatkuvasti ympäristömme biohiukkasia ja proteiineja. Tasapainoisena immuunijärjestelmämme tunnistaa ja erottaa vaaralliset hiukkaset vaarattomista. Jos kosketus monimuotoiseen luontoympäristöön heikkenee ja ympäristön monimuotoisuus laskee, myös immuunipuolustus aktivoituu epätarkoituksenmukaisesti, mikä aiheuttaa matala-asteista mutta pitkäaikaista tulehdustilaa. Sen tiedetään olevan yhteydessä moniin sairauksiin.

Myös kansallisen allergiaohjelman (2008–2018) mukaan elävästä luonnosta irtautuminen on merkittävä tavalla herkistänyt suomalaisia. Ohjelma pyrki luonnollisten allergeenien tarpeettoman välttelyn vähentämiseen ja sietokyvyn lisäämiseen kannustamalla ihmisiä luontoon. Ohjelman tulosten mukaan sietokyky on mahdollista parantaa ja immuunipuolustusta vahvistaa olemalla lähikontaktissa ympäristöön, eikä suinkaan välttämällä siellä kaikkea ”vaarallista”.

Kaupungistumisen ohella myös yksinäisyys on kasvava trendi. Suomessa joka viidennen on arvioitu kärsivän ajoittaisesta yksinäisyydestä, ja joka kymmenennen pitkäaikaisesta ja vaikeasta yksinäisyydestä. Yksinäisyyteen liittyy usein syrjäytymistä, masennusta ja muita mielenterveyteen ja sosiaalisiin suhteisiin liittyviä ilmiöitä: ulkopuolisuuden, epäonnistumisen ja merkityksettömyden tunteita. Yksinäisyyden lisääntymiseen vaikuttaa yksinasuminen lisääntyminen, joka näkyy varsinkin kaupungeissa. Myös luontoyhteydellä on havaittu olevan vaikutusta yksinäisyyden kokemiseen – koettu yksinäisyys on vähäisempää, jos lähiympäristössä on elävää luontoa.

1.2 Ekologinen tarve

Niin yksittäisen ihmisen kuin yhteisönkin terveys riippuu pitkälti luonnosta ja luonnon ekosysteemipalveluista. Luonnon hyvinvointiin, joustavuuteen ja vakavuuteen varsinkin muuttuvissa oloissa vaikuttaa merkittävästi sen monimuotoisuus, aivan kuten kehomme mikrobien monimuotoisuus

vaikuttaa omaan hyvinvointiimme. Ekosysteemistä riippumatta voidaan sanoa: mitä suurempi monimuotoisuus, sitä enemmän lajien välillä on vuorovaikutuksia ja niiden tuottamia hyötyjä. Monimuotoisuus tarkoittaa siis parempaa puolustus- ja reagoitokykyä esimerkiksi taudinaiheuttajia tai ympäristön muutoksia kohtaan.

Lajistollinen monimuotoisuus käsittää myös kaikkein pienimmät mikrobit, arkeonit, sienet, bakteerit ja virukset, joita emme ilman apuvälineitä havaitse. Luonnon monimuotoisuus eli biodiversiteetti sisältää lajimonomuotoisuuden lisäksi geenien, eliöyhteisöjen ja elinympäristöjen monimuotoisuuden sekä näiden tasojen väliset lukemattomat vuorovaikutukset.

Luonnon monimuotoisuus hupenee huolestuttavasti. Ihmisen toimista maapallolla on sanottu olevan meneillään kuuden massasukupuuttoaalto, sillä lajeja häviää jopa tuhat kertaa luonnollista vauhtia nopeammin. Ilmastonmuutoksen jälkeen vieraslajit ovat toiseksi suurin monimuotoisuutta uhkaava tekijä. Vieraslajit

ovat ihmisen tahallisesti tai tahattomasti levittämiä lajeja, jotka pääsevät uudessa ympäristössään leviämään hallitsemattomasti vieden elintilaa kotoperäisiltä lajeilta. Hallitsemattoman leviämisen mahdollistaa luontaisten vihollisten puute.

Vieraslajit vievät muilta lajeilta elintilaa ja voivat myös heikentää elinympäristöä kotoperäisille lajeille. Esimerkiksi Pohjois-Amerikasta tullut komealupiini sitoo juuribakteeriensa avulla ilmakehästä typpeä, jolloin maaperä rehevöityy liiaksi karuille kasvupaikoille tottuneille keto- ja niittykasveille.

Suomessa haitallisimpia vieraslajeja ovat esimerkiksi kurturuusu, jättipalsami, japanin- ja sahalinintatar, komealupiini ja jättiputki. Vaikka näitä kaikkia yhdistää tehokas leviäminen, on niiden torjunta kuitenkin jättiputkea lukuun ottamatta suhteellisen helppoa. Vieraslajien poistaminen soveltuu hyvin käsin tehtäväksi talkootyöksi, koska monella alueella niitto- ja kaivinkoneiden käyttäminen on mahdotonta.

Kuva: Lauri Rotko

Luonnon monimuotoisuuden heikentyessä ja terveysongelmien kasvaessa on aika ryhtyä toimiin. Hankkeessa yhdistyivät kaikkia koskettavat tarpeet: luonnon monimuotoisuutta turvataan ja luontokosketuksen kautta hyödytään samalla luonnon terveysvaikutuksista. Toiminta edellyttää kevyttä liikuntaa ja edistää terveellisiä elämäntapoja sekä luo ohessa yhteisöllisyyttä ja merkityksen tunnetta. Uusi tieto luonnon terveysvaikutuksista vihjaa: ihmisten kannustaminen luontoon on merkittävä osa tulevaisuuden kansanterveystyötä.

2. Hankkeen tavoitteet

Hankkeen tavoitteina oli:

- tuoda elävä lähiluonto ja siellä liikkuminen osaksi kohderyhmien arkea
- turhien luontopelkojen hälvettäminen
- koetun sietokyvyn ja hyvinvoinnin lisääminen
- luonnon monimuotoisuuden lisääminen/turvaaminen
- uudenlaisen luontotoiminnan vakiinnuttaminen osaksi terveysjärjestön toimintaa
- osallistaa kolmen vuoden (2017–2019) aikana 200 osallistujaa talkooleireille sekä 800 osallistujaa muihin talkootapahtumiin

3. Hankkeen työntekijät

Tiina Parkkima, Allergia-, iho- ja astmaliitto, hankekoordinaattori (2017–2019)

Viivi Valkonen, Allergia-, iho- ja astmaliitto, hankekoordinaattori (2019–2020)

3.1 Hankkeen ohjausryhmä

Tiina Parkkima, Allergia-, iho- ja astmaliitto, hankekoordinaattori

Paula Hellemaa, Allergia-, iho- ja astmaliitto, toiminnanjohtaja

Kimmo Saarinen, Etelä-Karjalan Allergia- ja Ympäristöinstituutti, tutkimusjohtaja

Teemu Niinimäki, WWF Suomi, suojeluasiantuntija

Petteri Tolvanen, WWF Suomi, ohjelmapäällikkö

Panu Kunttu, WWF Suomi, johtava metsäasiantuntija

4. Rahoitus

Hankkeen rahoitus tuli kokonaisuudessaan Sosiaali- ja Terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA:lta. STEA rahoitti hanketta yhteensä 392 000 eurolla.

5. Kohderyhmät

Pääkohderyhmänä hankkeessa olivat Allergia-, iho- ja astmaliiton jäsenjärjestöt jäsenistöineen, sekä WWF:n tukijat. Hankkeen edetessä ja sen saavutettaessa laajalti huomiota sen kohderyhmäksi luettiin myös kaikki luonnosta ja luontovapaaehtoisuudesta kiinnostuneet henkilöt.

6. Maantieteellinen alue

Hankkeen toiminta oli valtakunnallista. Tapahtumien sijainnista kerrotaan tarkemmin seuraavassa kappaleessa.

7. Toiminta

7.1 Vieraslajitalkoot

Muutaman tunnin mittaiset vieraslajitalkoot olivat hankkeen tekemisen keskiössä. Vuosina 2017–2019 vieraslajitalkoista vastasi Karjalan alueella Etelä-Karjalan Allergia- ja ympäristöinstituutin tutkimusjohtaja Kimmo Saarinen, muualla Suomessa hankkeen koordinaattori Tiina Parkkima apunaan WWF:n suomalaisen luonnon tiimin harjoittelija. Vuonna 2020 talkoista vastasi hankkeen koordinaattori Viivi Valkonen.

Talkoita mainostettiin hankkeen nettisivuilla, sosiaalisessa mediassa, tiedotteissa ja välillä printtimediassakin. Ilmoituksessa kerrottiin kokoontumispaikka ja -aika, kitkentäalue, mitä kitketään ja mitä tarvitsee ottaa mukaan. Tiedot kerrottiin myös englanniksi. Osallistujia pyydettiin ilmoittautumaan tapahtumailmoituksessa olevan linkin kautta, jotta pystyttiin arvioimaan osallistujien määrä ja tarvittavat työvälineet ja talkooväät. Talkooväät olivat pääosin vegaanisia ja erityisruokavaliot otettiin huomioon. Vuonna 2020 talkooväät pakattiin koronaviruspandemian takia yksittäin.

Talkoopaikat valittiin luonnonsuojelullisen arvon, vieraslajitilanteen, alueella liikkumisen helppouden ja alueen saavutettavuuden mukaan. Kitkennässä mahdolliset apuvälineet, kuten hanskat, kuokat ja lapiot olivat hankkeen puolesta. Työnjohdosta vastasi hankkeen työntekijä, ja usein paikalla oli myös hankkeen yhteistyökumppaneita vetoapuna.

Osallistujat kokoontuivat ilmoitettuun aikaan kokoontumispaikalle, josta kaikkien saavuttua siirryttiin varsinaiselle kitkentäalueelle. Ensimmäiseksi käytiin läpi mitä tehdään ja miksi, sekä kerrottiin kitkettävän lajin tuntomerkit ja hävitysohjeet. Varsinaisen kitkennän jälkeen talkoot päätettiin

eväshetkeen. Kitkennän ja kahvittelun lomassa vaihdettiin usein tietoa vieraslajeista ja niiden esiintymistä, tulevista talkoista, sekä luotiin kontakteja.

Talkoita järjestettäessä mietittiin esteettömyyskysymyksiä, ja korostettiin sitä, että hankkeen luontotalkoilu ainakin suurimmassa osassa kohteita on sopivaa myös lapsille ja vanhuksille, ja että se on hyvä ja yksinkertainen liikunnan muoto. Jokainen saa tehdä talkootyötä omalla tyylillään ja oman jaksamisen rajoissa.

Vieraslajitalkoita järjestettiin hankkeen tapahtumista maantieteellisesti laajimmin. Tapahtumia järjestettiin mm. Helsingissä, Turussa, Oulussa, Hangossa, Tampereella, Porissa, Oulussa, Joensuussa, Jyväskylässä ja Espoossa.

7.2 Koulutukset

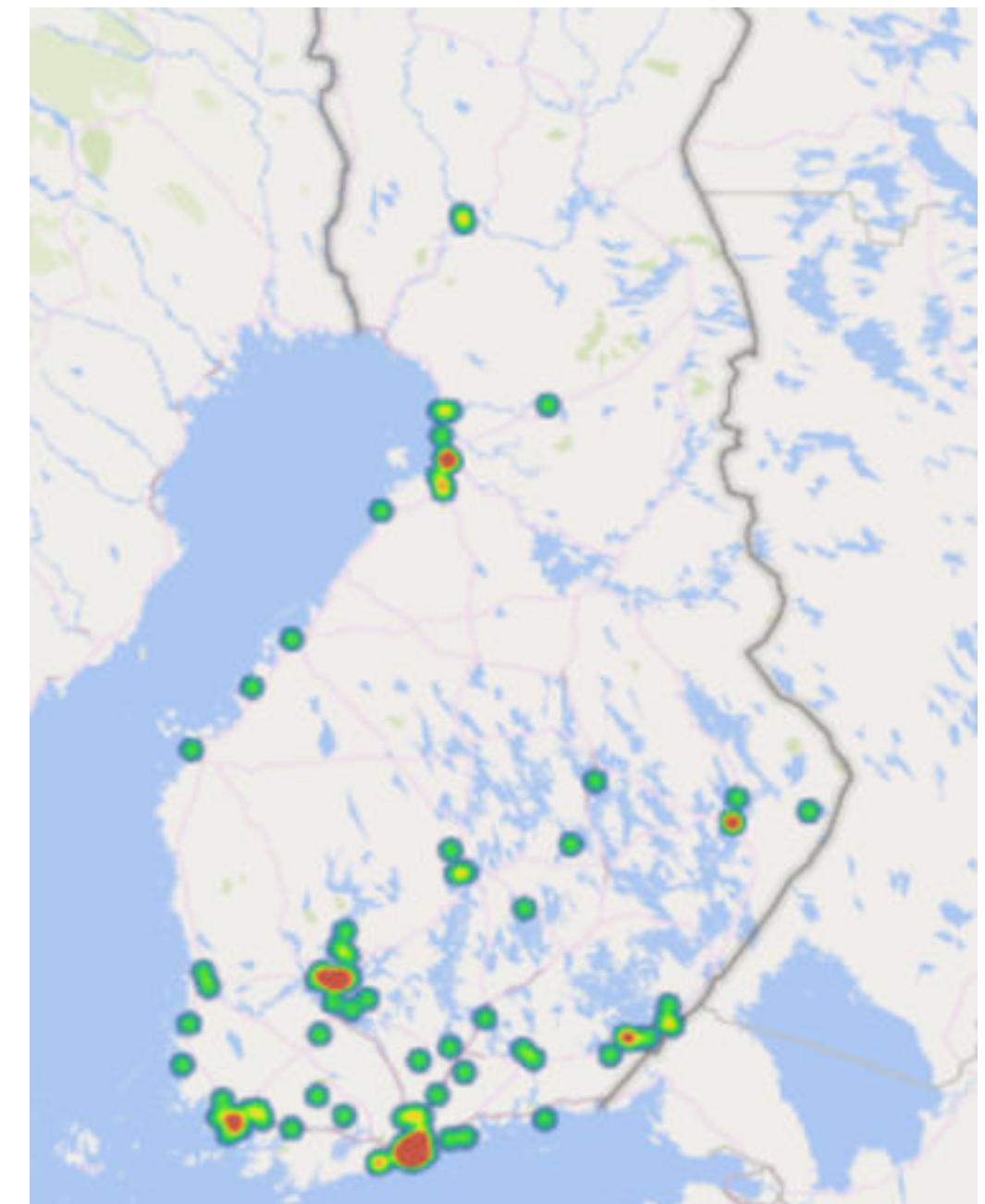
Keväällä 2018 lanseerattiin vieraslajitalkoovetäjäkoulutus, kun huomattiin, että sellaiselle olisi tarvetta ja kysyntää. Vuonna 2018 koulutus järjestettiin Helsingissä ja Jyväskylässä, kevään 2019 koulutukset järjestettiin Helsingin lisäksi Tampereella ja Oulussa. Koronavirustilanteen vuoksi koulutukset järjestettiin verkossa Teams-alustalla vuonna 2020, joka mahdollisti osallistumisen myös muualta Suomesta. Etäkoulutuksia järjestettiin neljä kappaletta. Koulutuksien sisällöstä vastasi hankkeen koordinaattori Tiina Parkkima (vuonna 2020 Viivi Valkonen) sekä WWF Suomen suojeluasiantuntija Teemu Niinimäki ja johtava metsäasiantuntija Panu Kunttu. Lisäksi koulutuksissa puhui paikallinen vieraslajiasiantuntija; Helsingissä kaupungin vapaaehtoistoiminnan koordinaattori Armi Koskela, Oulussa Maa- ja Kotitalousnaisten Taimi Mahosenaho, Jyväskylässä Japa ry:n ja Viekas LIFE - hankkeen asiantuntijat.

Koulutuksissa kerrottiin talkoiden vetämisestä; mitä tarvitsee ottaa huomioon välineistä maanomistajien selvittelyyn, vieraslajijätteen hävittämiseen ja talkoolaisten motivointiin. Koulutuksessa käytiin läpi myös Suomen yleisimmät haitalliset vieraskasvilajit ja niiden tunnistamis- ja torjuntaohjeet. Tärkeänä osana koulutusta pidettiin myös kontaktien luomista.

Koulutetut talkoovetäjät järjestivät talkoitaan muiden muassa Tampereella, Helsingissä, Espoossa, Pudasjärvellä, Iissä, Pälkäneellä, Kouvossa, Oulussa ja Rovaniemellä.

Koulutuksista viestittiin hankkeen nettisivuilla, sosiaalisessa mediassa, printtimediassa ja tiedotteissa.

Vuonna 2020 talkoovetäjäkoulutus järjestettiin verkossa, mikä mahdollisti osallistumisen ympäri Suomea. Kartalla näkyy koulutuksiin osallistuneiden kotikunnat.

Talkoovetäjäkoulutuksessa kerrottiin muun muassa kurturuusun näivetyksen menetelmästä.

Ala-Koitajoen talkooleirillä torjuttiin jokien kunnostuksen ohessa myös kurturuusua.

7.3 Talkoiden suunnittelu- ja verkostoitumisillat

Koulutetuille talkoovetäjille järjestettiin talkoiden suunnittelu- ja verkostoitumisillat. Nämä tapahtumat järjestettiin vuonna 2019 koulutusten jälkeen Helsingissä, Oulussa ja Tampereella. Suunnittelu- ja verkostoitumisillat veti Tiina Parkkima. Illan aikana ideoitiin talkoiden vetoon uusia innovaatioita, esimerkiksi erilaisia teemoja ja uusia viestintätapoja.

Vuonna 2020 järjestettiin suunnitteluilta ja talkookauden lopetustilaisuus Teams-alustalla verkossa. Näissä tapahtumissa suunniteltiin vieraslajitoimintaa ja vaihdettiin kokemuksia talkoista ja niiden järjestämisestä. Tilaisuudet oli kaikille avoimia, mutta niiden mainostusta kohdistettiin koulutuksiin osallistuneille ja vieraslajien parissa työskenteleville.

7.4 Talkooleirit

Talkooleirit olivat WWF Suomen johdolla järjestämiä viikonlopun tai viikon mittaisia leirejä, joissa noin kahdenkymmenen leiriläisen voimin tehtiin erilaisia luonnonsuojelutöitä, kuten jokien

kunnostuksia, perinnemaiseman hoitoa tai vieraslajien torjuntaa. Leiriläiset huolehtivat itse kyydityksensä kokoontumispaikalle, muuten leirit eivät kustantaneet osallistujille mitään. Ruokahuollosta vastasi leirin aikana leirikokki. Osallistujat majoituivat omissa teltoissaan leirin ajan.

Vuosina 2017–2019 talkooleirejä järjestettiin mm. Hangossa, Pohjois-Karjalassa, Helsingin Vallisaarella, Uudenkaupungin saaristossa ja Loviisassa. Talkooleirejä järjestettiin vuosittain 5–7 kappaletta. Vuonna 2020 talkooleirejä ei koronaviruksen vuoksi järjestetty.

7.5 Loppuseminaari

Hankkeen loppuseminaari "Mitä luonto merkitsee hyvinvoinnille ja terveydelle?" pidettiin Helsingissä 19.11.2019. Seminaarin tavoitteena oli lisätä kuulijoiden tietämystä luonnon ja ihmisen hyvinvoinnin yhteydestä sekä ihmisen luontosuhteesta sekä kertoa luontohankkeen tuloksista ja havainnoista. Iltapäiväseminaarin juonsi luontotoimittaja Minna Pyykkö.

Loppuseminaarin ohjelma:

Yhteistyötä luonnonsuojelussa ja kansanterveystyössä. Havainnot Terve askel luontoon –hankkeen pohjalta.

Toiminnanjohtaja Paula Hellemaa, Allergia-, iho- ja astmaliitto & Pääsihteeri Liisa Rohweder, WWF Suomi

Terve askel luontoon- hanke 2017-2019. Mitä, missä ja miksi?

Suojeluasiantuntija Teemu Niinimäki, WWF Suomi

Kaupungit ja kunnat aktiivisesti mukaan talkoisiin. Helsingin kaupungin kokemuksia.

Vapaaehtoistyön koordinaattori Armi Koskela

Ihmisen immunitetti tarvitsee luontoa – miten luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja ihmisen terveyden vaaliminen voidaan ottaa huomioon käytännön tasolla?

Allergologian emeritusprofessori Tari Haahtela, Puutarhaliiton toimitusjohtaja Timo Taulavuori & Allergia- ja ympäristöinstituutin tutkimusjohtaja, biologi Kimmo Saarinen.

Ihmisen luontosuhteesta

Ympäristöfilosofi, FT Elisa Aaltola, Turun yliopisto

Luonnon pitkäaikaiset terveysvaikutukset - Mieli, keho ja ympäristö. Ihmisen ja luonnon liitto, evoluutiobiologinen näkökulma.

FT Tuomas Rantala, Turun yliopisto

Loppuseminaarin päätössanat

MENE LUONTOON JA ELÄ!

Allergia- ja ympäristöinstituutin tutkimusjohtaja biologi
Kimmo Saarinen:

"Palataan huhtikuuhun 2017. Alkuseminaarissamme kansallismuseossa virittelin väkeä tunnelmaan: On aika ottaa terve askel luontoon! Kahdessa ja puolessa vuodessa askelia on otettu monta: osallistaen ja mahdollistaen, vaikuttaen ja tervehdyttäen, iloiten ja yhteenkuuluvuutta lisäten. Immuunijärjestelmäni on saanut oppia luonnon monimuotoisuudesta, kuten sadoilla muillakin vieraslajitalkoolaisilla. Ja luontokin on saanut osansa. Olemme pitäneet mäkärät ja hyttysset veressä. Ehkä joku jättipalsami ja kurturuusu on vielä hengissä, mutta ensi kesänä – tulemme taas.

Mennään siis luontoon ja ... kuollaan. Niin käy, jos seuraillette valtakunnan mediaa. Esimerkkejä luontovuoden uutisoinnista: Suomessa muhii tavallista isompi hyttyspommi. Hirvikärpänen vaanii pusikoissa. Tappaja-ampiainen saanut jalansijaa myös Suomesta. Metsässä vaanii nyt tappava vaara. Jättikokoinen superpunkki levisi Suomeen – herkkutelee verellä ja jahtaa uhriaan 10 minuutin ajan. Hirviömäkäräisten hyökkäys yllätti Terhin – sääsket pureutuivat lihaan.

Kotonakaan ette ole turvassa luonnolta: Huonekasveissakin muhii terveysvaara. Kukkamullassa saattaa piillä ikävä terveysriski. Jos et pidä varaasi - You're so dead! Raatelijasudet, inhottavat ötökät ja muut luonnon vaarat, riskit ja uhat pullistuvat kaupungistuneen ihmisen takaraivossa. Luonto on kuitenkin yhä kauempana. Mikseivät lööpit varoita psykopaattisista kaupunkituoleista? Ne ovat 2000-luvulla tappaneet suomalaisia yli kuusi kertaa enemmän kuin kaikki luonnossamme asuvat ja elävät yhteensä! ... Sängyistä nyt puhumattakaan! Joka vuosi lähes 40 suomalaista päättää päivänsä sänkyinsä hampaisiin – siis putoamalla tai törmäämällä siihen. Luontomme vaarallisimmaksi eläimeksi väitetty hirvi tappaa yli 60 km tuntinopeudessa. Meillä ei kuitenkaan liene yhtään noin kovasti juoksevaa hirveä?

Suomen luonto on itse asiassa pullollaan liki kaikkea muuta kuin vaaroja ja riskejä. Se on täynnä elämää. Laittakaapas hetkeksi silmät kiinni ja kuvitelkaa itsenne teille tuttuun metsään ... Otatte saappaan jalasta,

asettelette paljaan jalkanne sammalikkoon. Tunnetteko jotakin? Viileää? Kosteaa? Liikettä kenties? Jalkapohjasi alla on todennäköisesti:

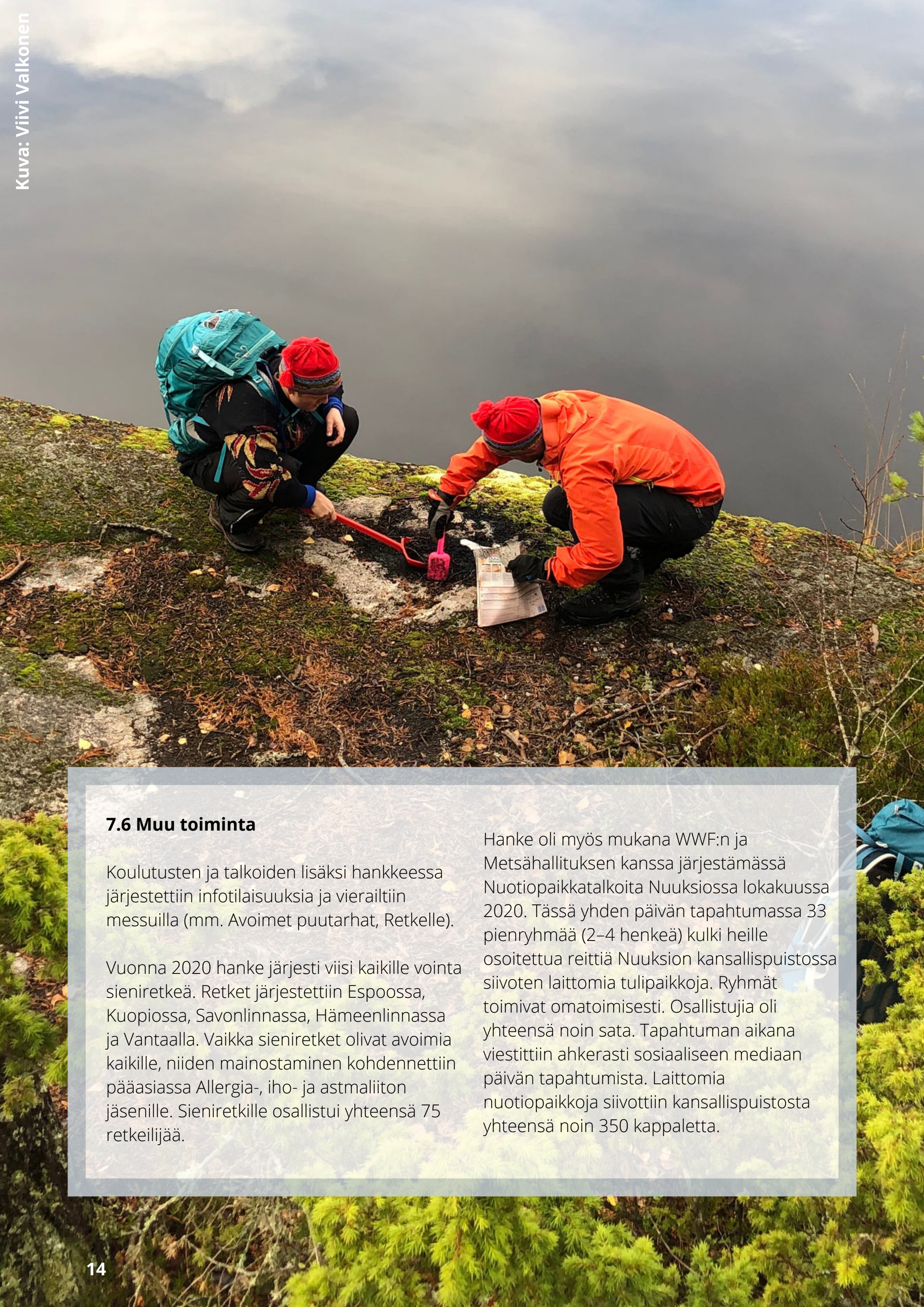
- hämähäkkejä - 10
- esihyönteisiä - 250
- petopunkkeja - 500
- hyppyhäntäisiä - 1 250
- pehmopunkkeja, miun suosikkeja - 2 000
- änkyrimatoja - 2 500
- sammalpunkkeja - 5 000
- karhukaisia... no, niitä mie en ole laskenut
- rataseläimet kylläkin - niitä on 12 500
- sukkulamatoja - 0,5 miljoonaa
- ja alkueläimiä, ameeboja sun muita - 125 miljoonaa

Vieläkö hirvikärpänen tai puutiainen häiritsevät? Edellä mainitut eivät kuitenkaan ole mitään verrattuna maaperänkin todellisiin valtaisiin - arkeoneihin, bakteereihin, sieniin ja muihin mikrobeihin. Niiden määrät ovat surrealistisia. Grammassa metsämaata on miljoonia bakteereita ja jalkapohjan alla risteilee vähintään kymmeniä, todennäköisesti satoja ja mahdollisesti jopa tuhansia kilometrejä sienirihmastoja. Aivan käsittämätöntä elämän monimuotoisuutta!

Nyt elämää maan kätköissä tuodaan jo vauvojen iholle. Oikeasti: metsäpulveria levitetään selkänahkaan ja immuunijärjestelmä kiittää sen punkeista, madoista ja alkueläimistä sekä varsinkin niistä paljon pienemmistä! Mutta te ette tarvitse metsäpulveria. Menkää metsään, piipahtakaa puistoon! Suksikaa suolle, nakuilkaa niityillä! Istukaa maahan, halatkaa puuta! Maistelkaa marjoja, kerätkää kasveja! Riemuitkaa sienistä ja nauttikaa luonnosta! Livenä.

WWF Suomen ja Allergia-, Iho- ja Astmaliiton Terve askel on antanut muille mallia. Kun suuntana on luonto, konseptia saa vapaasti hyödyntää. Me olemme vasta alussa, terveitä askelia on luvassa paljon lisää.

Menkää siis luontoon - ja eläkää! Kaverit jo siellä teitä odottelevat!"

7.6 Muu toiminta

Koulutusten ja talkoiden lisäksi hankkeessa järjestettiin infotilaisuuksia ja vierailtiin messuilla (mm. Avoimet puutarhat, Retkelle).

Vuonna 2020 hanke järjesti viisi kaikille vointa sieniretkää. Retket järjestettiin Espoossa, Kuopiossa, Savonlinnassa, Hämeenlinnassa ja Vantaalla. Vaikka sieniretket olivat avoimia kaikille, niiden mainostaminen kohdennettiin pääasiassa Allergia-, iho- ja astmaliiton jäsenille. Sieniretkille osallistui yhteensä 75 retkeilijää.

Hanke oli myös mukana WWF:n ja Metsähallituksen kanssa järjestämässä Nuotiopaikkatalkoita Nuuksiossa lokakuussa 2020. Tässä yhden päivän tapahtumassa 33 pienryhmää (2–4 henkeä) kulki heille osoitettua reittiä Nuuksion kansallispuistossa siivoten laittomia tulipaikkoja. Ryhmät toimivat omatoimisesti. Osallistujia oli yhteensä noin sata. Tapahtuman aikana viestittiin ahkerasti sosiaaliseen mediaan päivän tapahtumista. Laittomia nuotiopaikkoja siivottiin kansallispuistosta yhteensä noin 350 kappaletta.

8. Toiminnan seuranta ja kehittämistoiminta

Hankkeen toimintaa seurattiin ja pyrittiin parantamaan jatkuvasti. Toiminnan kehittämisessä oleellisena osana oli palaute osallistujilta ja yhteistyökumppaneilta. Palautetta pystyi antamaan tapahtumien yhteydessä sekä jokaisen hankevuoden jälkeen kaikille ilmoittautuneille osallistujille lähetetyillä sähköisillä palautekyselyillä. Palautekyselyissä kysyttiin osallistujan perustietojen (ikä, sukupuoli, asuinkunta, työstatus) ohella luontoliikunnasta, vapaaehtoisuudesta, tyytyväisyydestä hankkeen toiminnan eri osa-alueisiin sekä mielipiteitä ja mahdollisia kehittämisajatuksia. Vuosittain palautekyselyihin vastasi noin viidesosa kaikista sen vuoden tapahtumiin osallistuneista.

Palautteiden ja hankkeen työntekijän ja ohjausryhmän havaitsemien kehittämistarpeiden mukaan toimintaa pyrittiin parantamaan vaikuttavamaksi ja laajemmaksi. Hankkeen ohjausryhmä oli viikoittaisesti yhteydessä niin viestinnällisesti kuin hankkeen toiminnan kehittämisessä.

Hankkeen toiminnassa mukana olleilta yhteistyökumppaneilta on myös kysytty palautetta toiminnasta sähköpostitse sekä palautekyselyillä yhteistyötapahtuman jälkeen. Palautteet ja kehittämisideat otettiin huomioon hankkeen toiminnassa.

9. Viestintä

Hankkeessa käytettiin eri viestinnän keinoja ja hyödynnettiin WWF:n tukijarekisteriä sekä Allergia-, iho- ja astmaliiton eri viestintäkanavia. Hankkeen tapahtumista

viestittiin printtimediassa, sähköpostilistoilla, sosiaalisessa mediassa sekä niin Allergia-, iho- ja astmaliiton kuin WWF:n nettisivuilla ja tiedotteissa. Myös yhteistyökumppaneiden ja valtakunnan median kautta saatiin runsaasti näkyvyyttä hankkeelle.

Vieraslajitalkoisiin ja koulutuksiin osallistuneet kertoivat saaneensa tiedon tapahtumista useista eri lähteistä: Facebookista tiedon oli löytänyt noin joka kolmas (n. 35 %) osallistujista ja hankkeen nettisivuilta noin joka viides. Moni oli saanut tietoa sähköpostilistalta tai luontokalenterista. Noin 15 % kertoi saaneensa tiedon kaverilta tai perheenjäseneltä, mikä kertoo siitä, että tapahtumat olivat pidettyjä ja niitä suositeltiin myös eteenpäin.

10. Tuotokset

Oppaita on kiitelty laajalti selkeistä vieraslajikuvauksista sekä torjuntaohjeista. Oppaita painettiin noin 17 000 kappaletta, ja niitä on hyödynnetty mm. Suomen luonnonsuojeluliiton Viekas LIFE-hankkeessa (Finvasive LIFE, 2019-2023).

10.1 Vieraslajiopas

Vieraslajioppaassa kerrotaan yleisesti vieraslajien aiheuttamista ongelmista, talkoiden järjestämisestä ja talkoojätteen hävityksestä. Oppaassa esitellään Suomen yleisimmät haitalliset vieraskasvilajit (komealupiini, jättipalsami, etelänruttojuuri, kurturuusu, kanadanpiisku, jättiputket, punakarhunköynnös ja aasialaiset tattaret), kerrotaan tunnistusohjeet sekä hävitysohjeet ja torjuntaan sopivat ajankohdat.

Vieraslajioppaasta vastasi hankkeen koordinaattori Tiina Parkkima WWF Suomen Panu Kuntun ja Etelä-Karjalan Allergia- ja ympäristöinstituutin Kimmo Saarisen kanssa. Viivi Valkonen vastasi oppaan päivitystyöstä vuonna 2020. Opas käännettiin myös ruotsiksi.

10.2 Nuorten vieraslajitalkoo-opas

Nuorten vieraslajioppaassa selitetään luonnon terveysvaikutuksista, vieraslajeista ja talkoiden järjestämisestä. Opas esittelee Suomen yleisimmät haitalliset vieraskasviljit (komealupiini, jättipalsami, kurturuusu, kanadanpiisku ja punakarhunköynnös). Nuorten vieraslajitalkoo-opas keskittyy talkoiden järjestämisen opastukseen ja selittääkin perusteellisesti mitä talkoita järjestettäessä tulee ottaa huomioon.

Nuorten vieraslajitalkoo-oppaasta vastasi Tiina Parkkima yhteistyössä WWF Suomen

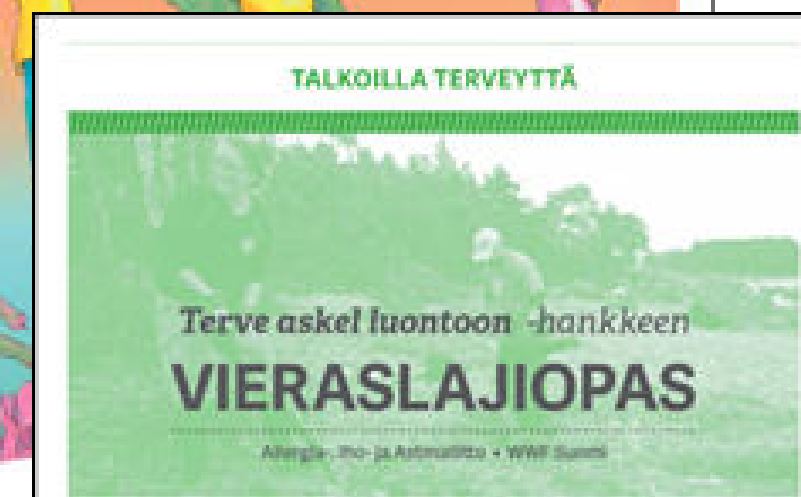
Essi Aarnio-Linnanvuoren kanssa. Myös nuorten opas päivitettiin ja käännettiin ruotsiksi vuonna 2020. Päivityksestä vastasi Viivi Valkonen.

10.3 Vieraslajien torjuntajoukot Facebook-ryhmä

Facebookiin perustettiin Vieraslajien torjuntajoukot -niminen ryhmä, jonka tarkoitus on tiedottaa ja mahdollistaa tiedon jakaminen. Ryhmä on aktiivinen, noin 1300 käyttäjän ryhmä (joulukuussa 2020), jossa voi kysyä vieraslajeihin liittyen, jakaa tietoa ja vinkkejä, mainostaa talkoita sekä kontaktoitua muiden aktiivisten kanssa.

10.4 Hankkeen videot

Hankkeessa tuotettiin erilaisia talkoista ja luonnon terveysvaikutuksista kertovia videoita. Videot löytyvät mm. Allergia-, iho- ja astmaliiton tai hankkeen Youtube-kanavilta.

Hankkeen ensimmäisenä vuotena kuvattiin infovideo Hangon kurturuusuutalkoista. Videolla WWF Suomen Panu Kunttu kertoo vieraslajien aiheuttamista uhista Suomen luonnossa.

Vuonna 2018 Helsingin kaupungin kanssa yhteistyössä järjestetyistä vieraslajitalkoista kuvattiin 360-muodossa näkyvä video, jonka voi katsoa VR-laseilla. Videon tuotti Kansalaisareena.

Vuoden 2020 syksyllä kuvattiin video luonnonterveysvaikutuksista ja kerrottiin lyhyesti talkoista. Videon materiaali kuvattiin Stansvikista kurturuusuutalkoista, Pirttimäestä sieniretkeltä sekä Nuuksion kansallispuistosta nuotiopaikkatalkoista. Asiantuntijoina videolla puhuivat Allergia-, iho- ja astmaliiton Viivi Valkonen ja WWF Suomen Teemu Niinimäki.

11. Yhteistyökumppanit

Yhteistyökumppaneita tapahtumien järjestämisessä ja viestinnässä olivat mm.

Metsähallitus
Helsingin kaupunki
STARA
Maa- ja kotitalousnaiset
Helsingin luonnonsuojeluyhdistys
Jyväskylän kaupunki
Suomen luonnonsuojeluliiton Viekas LIFE-hanke
Suomen luonnonsuojeluliiton KoLu-hanke
PLAN
Luontoturva ky
Partio
Suomen Latu
SYKE

12. Vapaaehtoiset ja toimintaan osallistuneet

Hankkeen toimintaan osallistui laaja joukko ihmisiä. Suurin osa osallistujista oli naisia, iältään 30–70-vuotiaita. Ikäjakauma näkyi myös osallistujien työelämästatuksessa: osallistujista yli puolet oli työelämässä, 23 % oli eläkeläisiä, 12 % ei ollut työelämässä (työttöminä, vanhempainvapaalla tms.) ja 9 % oli opiskelijoita. Edellä mainitut luvut perustuvat vuoden 2019 palautekyselyyn vastanneiden tietoihin.

Hankkeen toimintaa järjestettiin valtakunnallisesti usealla eri paikkakunnalla, mikä näkyy myös vieraslajitalkoisiin osallistuneiden kotipaikkakuntien sijainnissa. Suurimmat keskittymät olivat Helsingin, Turun, Tampereen, Jyväskylän ja Oulun seuduilla.

Osallistujat olivat jo ennen hankkeen toimintaa ahkeria luonnossa liikkujia. Yli puolet palautekyselyyn vastanneista liikkui kaupunkien luontoympäristöissä vähintään kolme kertaa viikossa, kun taajamien ulkopuolella esimerkiksi maaseudulla ja kansallispuistoissa 30 % vastaajista liikkui viikoittain. 65 % vastaajista liikkui taajamien ulkopuolella harvemmin kuin kolme kertaa kuukaudessa. Osallistujat olivat ennestään myös ahkeria vapaaehtoistyöntekijöitä. Noin puolet vastaajista kertoi tehneensä vapaaehtoistyötä (sis. luonnonsuojelun lisäksi myös esim. seniorityötä, seurakuntien vapaaehtoistoimintaa) yli 20 kertaa.

Hankkeen tapahtumiin osallistuneista noin viisi prosenttia oli Allergia-, iho- ja astmaliiton jäseniä. Suurin osa osallistujista tuli siis muuta kautta kuin Allergia-, iho- ja astmaliiton jäsenyhdistysten kautta.

13. Tulokset

13.1 Tiedon lisääntyminen

Tiedon jakaminen osallistujille on yksi hankkeen olennaisimpia tuloksia. Tieto luonnon terveystaustuksista lisääntyy jatkuvasti ja vaikutukset koskettavat kaikkia. Osallistujat kertoivatkin saaneensa uutta tai päivitettyä tietoa vieraslajeista ja niiden torjunnasta, samoin kuin luonnon terveystaustuksista ja luontoyhteyden vaikutuksista sairauksiin. Hankkeessa opittu avasi vapaaehtoisille uusia näkökulmia luonnossa liikkumiseen, luonnon terveystaustuksiin ja luonnon monimuotoisuuteen. Näiden uusien asioiden oppiminen ja sisäistäminen saattaa muuttaa ja lisätä osallistujien omatoimista ja osallistavaa luontoaktiivisuutta.

Myös yhteistyökumppanit antoivat palautteissaan kiitosta vieraslajitietoisuuden ja lajien torjuntatapojen oppimisen lisääntymistä, joita hankkeen aikana saatiin aikaan.

13.2 Lähiluonnossa liikkuminen ja luontosuhteen muutos

Osallistujat ja vapaaehtoiset liikkivat jo ennen hankkeen toimintaa paljon lähiluonnossaan. Lähiluonnossa liikkuminen on lisääntynyt etenkin omia talkoita järjestäneillä vapaaehtoisilla, yksittäisissä talkootapahtumissa käyneiden lähiluonnossa liikkumisen lisääntyminen ei oletettavasti ole kasvanut merkittävästi, kun lähiluonnossa on liikuttu paljon jo ennen talkoitakin.

Vapaaehtoiset ja tapahtumiin osallistuneet raportoivat luontosuhteensa muutoksesta. Suurin osa vastauksista liittyi vieraslajien tunnistamiseen ja vapaaehtoistyön tärkeyden ymmärtämiseen luonnonsuojelutyössä.

Lajien tunnistamisen myötä osallistujat kertoivat havaitsevansa lajeja nyt useammin luonnosta ja ymmärtävänsä ongelman laajuuden paremmin. Lähiympäristön kasvustoa tulee seurattua eri tavalla, kun lajeja tunnistaa enemmän ja ymmärtää niiden välisiä suhteita.

Kaupungin viherympäristön näkeminen osana luontoa oli joillekin vastaajille avautunut hankkeen tapahtumien myötä. Kaupunkipuistojen lajisto voi vaikuttaa myös muun ympäristön ja kaukanakin olevien luontokohteiden lajeihin. Nyt ymmärrettiin, että esimerkiksi purojen varrella kukkivat

jättipalsamit leviävät tehokkaasti veden mukana uusille alueille, ja kurturuusun siemen voi levitä satojakin kilometrejä lintujen mukana.

13.3 Luontopelkojen hälveneminen

Hankkeen tapahtumiin osallistuneet ja vapaaehtoisilla ei ollut merkittäviä luontopelkoja, mikä selittyy sillä, että useat osallistujat olivat tottuneet liikkumaan jo ennen hankkeen tapahtumia paljon luonnossa.

Palautekyselyjen vastausten perusteella luontopelot, joita hankkeen toiminta on

lieventänyt, ovat liittyneet vieraslajien leviämiseen ja kotoperäisten lajien syrjäytymiseen, palovammoja aiheuttavaan vieraslajiin jättiputkeen sekä punkkeihin.

13.4 Koetun hyvinvoinnin lisääminen

Palautekyselyn vastauksista ilmenee, että osallistujat ovat olleet pääosin joko tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä hankkeen luontotalkoo- ja koulutustapahtumiin. Toimintaan osallistuneet kokevat saaneensa hyvää oloa ja voimistumista luonnossa tapahtuvasta talkootoiminnasta. Osallistujat kokivat olevansa tarpeellisia ja saivat talkoista osallisuuden ja voimaantumisen tunteita.

“Vieraslajien leviäminen ja kotoperäisen lajiston syrjäytyminen pelottaa. Nyt sain puuttua asiaan.”

“Vieraslajien tuntemus on opettanut katsomaan tuttuja ympäristöjä uusin silmin ja antanut välineitä luonnonsuojeluun. On tullut tunne, että minäkin voin ja osaan auttaa luontoa.”

Kuvat: Liisa Huima

Talkoot koettiin hyvänä hyötyliikunnan muotona ja matalan kynnyksen toimintana, johon tulee helpommin osallistuttua kuin vaikkapa kaupungin tai kunnan järjestämään toimintaan. Talkoot ja talkoolaisten kouluttaminen koetaan vahvistavan myös asukkaiden vastuun ja yhteisöllisyyden lisääntymistä. Talkoot koetaan mukaviksi ja hyödyllisiksi, hyvän tunnelman tapahtumiksi, joista saadaan hyvää mieltä ja merkityksellistä tekemistä. Tällaiset hyvät kokemukset lisäävät vapaaehtoisten luontoaktiivisuutta ja halua vaikuttaa lähiluonnon hyvinvointiin.

13.5 Luonnon monimuotoisuuden lisääminen/turvaaminen

Hankkeen vieraslajitalkoissa ja talkooleireillä tehtiin paljon arvokasta työtä luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja parantamiseksi. Hankkeessa kitkettiin useita eri vieraslajeja monilta luonnon monimuotoisuudelle arvokailta paikoilta. Talkookohteiden valinnassa painotettiin alueita, joista kasvit leviävät tehokkaasti uusille alueille, kuten purojen reunat, sekä alueita, joissa vieraslajit uhkasivat herkkiä kotoperäisiä lajeja. Monilla alueilla kitkettiin jokaisena hankevuotena ja useaan kertaan vuodessa, jolloin työ alueella oli tehokasta ja työn vaikutuksia pystyi seuraamaan. Usealta alueelta olikin havaittavissa kitkennän seurauksena vieraslajien merkittävää vähenemistä.

Hankkeen osallistujia saatiin myös sitoutettua vieraslajitoimintaan ja näin monimuotoisuutta turvataan myös jatkossa. Talkoovetäjäkoulutukseen osallistuneista noin kolmasosa on järjestänyt omia talkoitaan hankkeen aikana. Puolet kaikista palautekyselyyn vastanneista ilmoitti halunsa järjestää omia vieraslajitalkoita tulevaisuudessa.

Lähes kaikki vastaajat kertoivat olevansa kiinnostuneita osallistumaansamankaltaiseen vieraslajitoimintaan myös tulevaisuudessa. Talkoovetäjäkoulutus kiinnostaisi yli kolmasosaa vastaajista.

Hankkeessa pyrittiin innostamaan ihmisiä myös omatoimiseen talkootoimintaan. Vuonna 2020 hankkeen sivuille luotiin omatoimitalkookohdelista, jossa oli useamman kaupungin kanssa yhteistyössä tehdyt kartat ja kohde- ja kaupunkikohtaiset opastukset vieraslajien torjuntaan. Näin omatoimisen vieraslajien torjunnan kynnystä madallettiin kun kohteisiin ja menetelmiin oli annettu valmiit ohjeet.

13.6 Toiminnan vakiinnuttaminen osaksi terveysjärjestön toimintaa

Luontotoiminta ja luonnonterveysvaikutuksista viestiminen jatkuu Allergia-, iho- ja astmaliitossa esimerkiksi hanketoiminnan muodossa. Jatkotoimintaa kehitellään.

13.7 Osallistujamäärät

Hankkeen tavoitteena oli osallistaa ensimmäisten kolmen vuoden aikana 200 ihmistä talkooleireille ja 800 ihmistä muuhun talkootoimintaan.

Talkooleireille osallistui kolmen vuoden aikana 390 ihmistä. Myös muun talkootoiminnan osalta tavoitteet ylitettiin. Hankkeen viisi koulutustilaisuutta tavoitti yhteensä 270 ihmistä ja talkoiden suunnittelu- ja verkostoitumisillat 70 ihmistä. Vieraslajitalkoisiin osallistui kolmen vuoden aikana yhteensä noin 1400 ihmistä. Osallistujien määrä kasvoi jokaisena hankevuotena.

Hankkeen jatkovuotena 2020 talkoovetäjäkoulutukseen osallistui vielä 184 ihmistä, talkoisiin 248 ihmistä (sisältäen

Palautekyselyn väittämien tulosten keskiarvot vuodelta 2020. Vastauksissa 1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin samaa mieltä.

vieraslajitalkoot sekä nuotiopaikkatalkoot) ja sieniretkille 75 ihmistä. Koulutettujen talkoovetäjien pitämiin talkoisiin osallistuneiden määrä ei ole tiedossa, mutta näiden kautta hankkeen asia tavoitti yhä laajemmin kuulijakuntaa ja osallistujia.

14. Vastaanotto

Hanke sai erittäin myönteistä palautetta. Palautekyselystä selvisi, että osallistujat olivat pääosin joko tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä hankkeen vieraslajitalkoisiin ja koulutuksiin. Toimintaan osallistuneet raportoivat kokeneensa hyvää oloa ja voimistumista luonnossa tapahtuvasta talkootoiminnasta, he kokivat olevansa tarpeellisia ja he saivat talkoista osallisuuden ja voimaantumisen tunteita.

Talkoot koettiin matalan kynnyksen toiminnaksi, johon oli helpompi osallistua

kuin jos kaupunki tai kunta järjestäisi vastaavaa toimintaa. Talkoot ja talkoolaisten kouluttaminen koettiin vahvistavan myös asukkaiden vastuun ja yhteisöllisyyden lisääntymistä. Talkoot koettiin mukaviksi ja hyödyllisiksi, hyvän tunnelman tapahtumiksi, joista saadaan hyvää mieltä ja merkityksellistä tekemistä. Tällaiset hyvät kokemukset lisäävät vapaaehtoisten luontoaktiivisuutta ja halua vaikuttaa lähiluonnon hyvinvointiin.

Kuva: Panu Kurttu

Kuva: Viivi Valkonen

14. Otteita tapahtumien palautekyselyistä

“Osallistuminen oli helppoa eikä tullut tunne, että olisi pitänyt olla "vanha tekijä"- lisää tällaista toimintaa!”

“Rohkenin talkoilla itsekseen pari kertaa sen jälkeen.”

“Oli kivaa. Oli selkeät ohjeet verkossa etukäteen ja helppo ilmoittautua mukaan.”

“Järjestelyt ja tiedotus pelasi hyvin ja tunnelma oli hyvä”

“Oli helppo osallistua ja nämä talkoot ovat kyllä olleet hyvin järjestettyjä. Hyviä järjestelyjä odotinkin ja tosiaan olikin. Eväätkin olleet hyviä!”

“Kokemus oli positiivinen, sain uutta tietoa vieraslajien torjunnasta, järjestelyt toimivat ja porukka oli erityisen mukavaa”

“Kaikista parasta näissä koulutuksissa ja talkoissa on verkostojen kehittyminen, on hienoa tutustua samasta asiasta kiinnostuneisiin ihmisiin. Yhteinen tekeminen on hyvin voimaannuttavaa, kun vieraslajiongelman on vaikeasti hallittavissa omin voimin.”

“Koulutus oli onnistunut. Itselleni toivoisin enemmän itsevarmuutta talkoiden järjestämiseen ja muiden mukaan innostamiseen. Kiitettävästi hanke on levittänyt vieraslajitietoutta mediassa.”

“Koulutus herätti vieraslajien kiinnostuksen. Aikaisemmin olin vain kuullut, mutta koulutuksessa asia alkoi kiinnostamaan.”

“Ilman koulutuksen antamaa tukea ja kannustusta en ehkä lähtisi vetämään talkoita, joten kiitos innoituksesta!”

“Ryhmähenki oli hyvä ja tunsin että panostani arvostettiin. Olin yllättynyt suuresta joukosta ja kaikki olivat tulleet tosissaan tekemään töitä.”

15. Mitä opittiin?

Hankkeessa järjestetyille toiminnalle on selvästi kysyntää. Vapaaehtoiset ja tapahtumiin osallistujat ovat usein jo valmiiksi luonnossa paljon liikkuvia sekä luonnonsuojelusta kiinnostuneita. Vapaaehtoistyö on monelle osallistujalle jo ennestään tuttua. Vieraslajitorjunnan työtä riittää ja niin riittää tekijöitäkin. Asiasta ja tapahtumista viestimisen kehittäminen on tärkeässä roolissa asian eteenpäin viemiseksi. Viestinnän tulee olla jatkuvaa ja tehokasta, sekä kattaa eri vuodenaikatkin.

Talkoolaisten sitouttaminen toimintaan on haasteellista. Uuden toimintamallin, kuten vieraskasvilajien kitkennän ja luontotalkoilun juurruttaminen syviin kansankerroksiin vaatii panostusta ja pitkäjänteisyyttä. Yhteistyökumppaneiden kanssa toiminta sujui, mutta pitkäaikaisiin yhteistyökuviioihin tulee panostaa.

Vapaaehtoistyön johtaminen vaatii organisointia ja resursseja. Organisointia tarvitaan talkoita järjestäessä ja niiden aikana. Yhdenkin talkootapahtuman järjestämiseen saattaa tarvita useita yhteydenottoja mahdollisiin yhteistyökumppaneihin tai maanomistajan selvittämisiin sekä itse talkoissa on osattava varautua myös yllättäviin tilanteisiin. Yhteistyön merkitys on iso.

Luonnossa tapahtuvan osallistavan ja aktivoivan vapaaehtoistoiminnan jatkuvuuden turvaaminen sekä toiminnan laajentaminen vaativat jatkotoimintaa. Luontotalkoilulle on tarvetta ja kysyntää.

16. Toiminnan jatkuvuus

Hanke syntyi tarpeeseen, sai paljon kehua ja herätti kiinnostusta, ja aihe on edelleen ajankohtainen. Tieto luonnon terveysvaikutuksista kasvaa koko ajan, mikä lisää myös soveltavan luontotoiminnan tarvetta. Luonnon lajikirjo taas uhanalaistuu jatkuvasti, eikä sitä auta ilmaston lämpeneminen eikä siitä hyötyvät vieraslajit. Nämä kaksi asiaa on helppo yhdistää vieraslajitalkoilussa.

Oppaat tulevat pysymään julkisina hankkeen nettisivuilla, ja Vieraslajien torjuntajoukot -ryhmä pysyy aktiivisena Facebookissa. Hankkeen ydintoiminta, vieraslajitalkoot, tulevat jatkumaan tulevaisuudessa ainakin omatoimitalkoilun ja hankkeessa koulutettujen talkoovetäjien kautta. Talkooleirit jatkuvat WWF Suomen toimesta. Toimintaa luonnon terveysvaikutusten, luontoliikunnan ja vieraslajien torjunnan puitteissa suunnitellaan ja sen toivotaan jatkuvan jatkohankkeen muodossa.

Kuva: Viivi Valkonen

17. Kiitokset

STEA
WWF Suomi
Etelä-Karjalan Allergia- ja ympäristöinstituutti
Kaikki yhteistyökumppanit
Koulutuksen käyneet
Vieraslajitalkoisiin osallistuneet

Teksti: Viivi Valkonen, Tiina, Parkkima / Allergia-, Iho- ja Astmaliitto ry, 2020
Yhteistyössä: Kimmo Saarinen / Etelä-Karjalan Allergia- ja Ympäristöinstituutti
Taitto: Viivi Valkonen
Kuvat: Lauri Rotko (kansi), Liisa Huima, Panu Kunttu, Viivi Valkonen

**ALLERGIA
IHO
ASTMA**

